

DR. DOMONKOS JÁNOS Fővárosi Iskolászanatórium Budapest
Adalékok a Himnusz tanításához

Egybefonódás, érzelmileg is eggyé válás a nemzettel a magyarság ezt a költeményt tette meg nemzeti énekévé. Kis nép és elzártabb terület kultúrája csak úgy tud megmaradni, ha néhány géniusza mellett még abban is nagy, hogy sokan és együtt segítik alkotóművész fiaikat feltámasztani esetünkben Kölcsey költészetét, illetve Erkel zenéjét a hálás közfigyelem sugarába állítani.

Kölcsey Ferenc Himnusza nemzeti énekké lett. Vallásos motívumokkal átszőtt óda-költeményét, zenetörténetünk büszkesége. Erkel Ferenc zenéjével a magyar nép akarata avatta nemzeti himnusszá.

A korábbi templomi himnuszok nyomán - a 16. sz.-tól kezdve - Európa-szerte néphimnuszok, nemzeti himnuszok keletkeztek. Magyarországon a 18. sz.-ban a Boldogasszony Anyánk (1714) és az Ah, hol vagy, magyarok (1763) kezdetű vallásos énekeket énekelték néphimnusként. A 19. sz. elejétől Magyarországon a hivatalos ünnepeken már az osztrák császárhimnuszt énekelték. Ugyanis a Szentszövetség (1815) nyomában országunkra a nyílt Habsburg uralom nehezedett. I. Ferenc király 13 éven át nem hívta össze az országgyűlést. A nemesség növekvő elégedetlensége hatására kénytelen volt összehívni az ún. első reformországgyűlést. Ezzel indultak meg a reformküzdelmek, melyek aztán az 1848 49-i forradalomhoz és szabadságharchoz vezettek.

Az 1820-as évek elejének kilátástalan, csüggedt nemzeti hangulatát Kölcsey (1790-1838) Himnusza (1823. jan. 22.) örökítette meg legbeszédesebben. A költő akkor már a világtól elzártan élt Szatmár megyei birtokán. Így a vers születésének helye: Cseke Az európai szabadságmozgalmak elbukásából elkésérítő

következtetést szűrt le. és a maga korában sem látott olyan társadalmi erőt, mely a nemzet függetlenségét, jobb jövőjét kivívhatta volna. Ezért fohászkodott himnusza elején Istenhez.

Tőle várt jobb sorsot. "víg esztendő", a sokat szenvedett magyar nép részére. Kölcsey mélyen átélte történelmi múltunk viharos eseményeit, és szenvedélyes szabadságszeretettel szólaltatta meg a jobb jövő vágyát, az egész magyarság sóvárgását. Ezért válhatott himnusza az egész nemzet énekévé.

A költemény kulcsfogalmai: Isten, balsors, haza, szabadság. Isten nevével kezd. Majd szintézist teremtve a történelmi magyarsággal érzelmazonosságban vállalja a közöségi balsorsot, s költői látomásában, a szabadság távlatában az isteni erejű nemzeti lélek feltámadását vetíti fel. Saját eszméiből a nép hányatott történelmén keresztül egyensúlyt teremtve azonosul a nemzettel s hazájával. Kifejezi a haza fogalmának háromszori alkalmazása: A "szép" haza képe először a 2 versszakban tűnik fel majd ahol a múltba helyezett képe véget ér. Az ötödik versszakban. Hányszor támadt tenfiad./ Szép hazám kebledre" . s harmadszor pedig a híres sorok "„Szertenézett, s nem lelé Honját a hazában"már a jelent festő hatodik strófában található

Kölcsey sajátkezű kéziratán a Himnusz cím után alcím következik: a Magyar nép zivataros. századaiból Jelentése van. mely az egész vers értelmezésével összefügg. A költő szándékosan a múltba helyezkedik, de a cenzúra megtévesztésére szolgálva is nyújthatott nemi fedezéket. A vallásos, isteni képzet aztán pozitív értelmet nyer a Himnuszban: az isteni erejű nemzeti lélek feltámadása

Erkel Ferenc (1810 – 1893) maradandó nagy alkotásai mellett tiszteletreméltó tett hogy o komponálta meg nemzeti imánkat, a Himnuszt. Zenéje (Hunyadi, Bánk bán) erősített lázított, vigasztalt

1844. febr. 29-én Hartay Endre a Nemzeti Színház igazgatója pályázatot hirdet a Himnusz megzenésítésére. 20 arany pályadíjat tűzött ki a legjobb népmelódiáért

Február után Erkel Ferenc csakhamar megírta a Himnusz zenéjét. Erre az idős Erkel így emlékezett vissza. - Csend van. Ülök és gondolkodok, hát, hogy is kellene azt a himnuszt megcsinálni. Elém teszem a szöveget. Olvasom. Megint gondolkodok. És amint így elgondolkodom

eszembe, jut az én első mesteremnek szava, aki Pozsonyban tanított Azt mondta, fiam. mikor valami szent zenét komponálsz, mindig a harangok szava jusson először eszedbe És ott a szoba csöndességében megzendülnek fülemben a pozsonyi harangok. Áhítat száll meg. A kezemet a zongorára teszem, és hang-hang után olvas Egy óra sem telik belé. Megvan a himnusz — (Gárdonyi Géza: Erkel emlékkönyv. 1910.) Erkel "Itt az írás. forgassátok, érett ésszel, józanon Kölcsey" jelisével nyújtotta be pályaművét. A beérkezett 13 pályamű közül egyhangúlag Erkelnek ítélte a 20 arany első díjat, mert mint indokolják amellet, hogy magyar jellemű s a költemény szellemét leginkább megközelítő, a két főkívánságot: a dallamegyszerűséget legszerencsésebben közelíti meg

A Himnusz bemutatása 1844. július 2-án került sorra a Nemzeti Színházban. A dallam és szöveg azóta is mindig egyszerre áhítatra kell mindenkit. Az arcok megmerednek, a szemek megtelnek könnyel. Ünnepezték Erkel!

Ezt követően aztán diadalutatót járt be a nemesveretű szerzemény. Már 1844 augusztus Himnusz először szólalt meg nyilvános népünnepségen az óbudai hajógyárban, a "Széchenyi" nevű gőzös vízrebocsátásánál. A Honderű így méltatta. Szent lelkesedés rezzé át a hallgatóságot, az erősmellű férfi és csengő hangú énekesnők minden szavára, mely az érhangszerek harmóniájával valóságos nemzeti himnusszá magasult. - Öt nap múlva pedig először szólalt meg egyházi ünnepségen: a pesti polgári örhad zászlószentelésén. a Rákos mezején Augusztus 25-én pedig mar a pesti vaknövelde vizsgaünnepélyén is a Himnuszt énekelték a tanítványok A Himnuszt eleinte főleg a színházak, a vidéki színészek és az ifjúság terjesztették 1845. május 16-án Kolozsvárra érkezett Deák Ferenc és Vörösmarty Az ifjúság roppant tömege fáklyás zenével várta őket Szállásuk előtt a tisztelgő fiatalság a Himnuszt és a Szózatot énekelte, a zenekar pedig a Rákóczi-indulót játszotta Deák Ferenc beszéde alap gondolatként pedig az eldalolt himnusz azon szavait választotta: ..megbűnhődte már e nép a múltat s jövődöt!"

Igazi jelentősége a szabadságharc utáni elnyomás idejében emelkedett ki. Erkel előadatta a Nemzeti Színházban a teljes kórossal és zenekarral a műsor végén. Ő maga is merészen segítette kibontakoztatni igazi jelentőségét az elnyomás további időszakában is. 1856. május 18-án Kölcsey Ferenc síremlékének felavatásán. Csekén a pataki kántus a Himnuszt énekelte. Csekei utunk diadalmenethez hasonlított. Nemcsak a hallgatóság, hanem az egész haza méltánylatát és dicséretét megszerezének (A pataki kántus évkönyve.)

Kölcsey Ferenc költő, kiemelkedő reformkori politikus, neves szónok, a magyar kritika egyik első jelentős képviselője. Legnagyobb versei közé tartozik a Himnusz.

Erkel Ferenc a legnagyobb magyar zeneszerzők egyike, a Nemzed Színház, majd az Opera karnagya. Míg Liszt Ferenc élt. ők reprezentálták, képviselték a magyar zenét. A hatalmas vers is Erkel megzenésítésében vált nemzeti himnusszá.